

Altıncı Bölüm

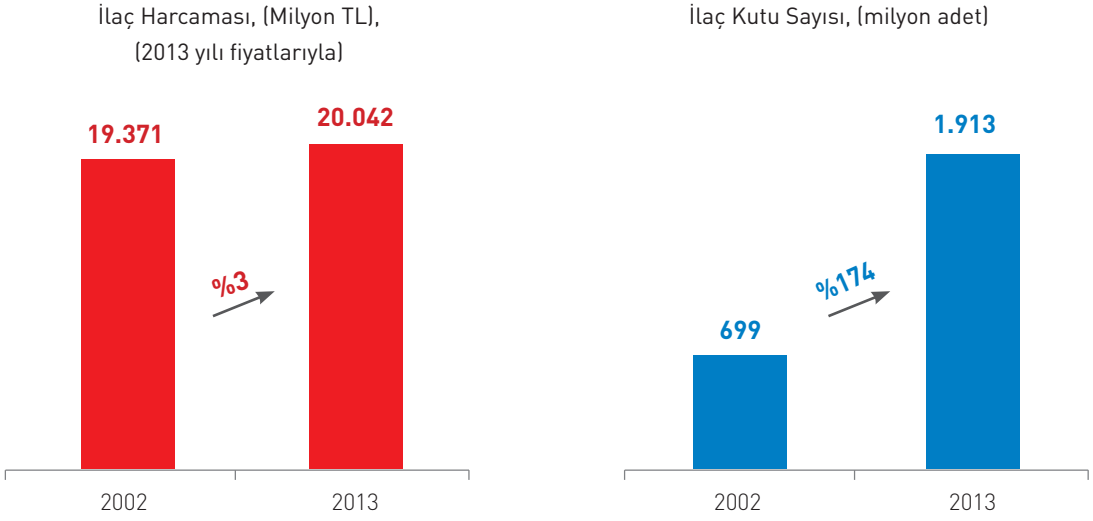
İlaç Sektörü Analizi

A. İlaç Tüketim Analizi

A.1. Toplam İlaç Tüketim Analizi

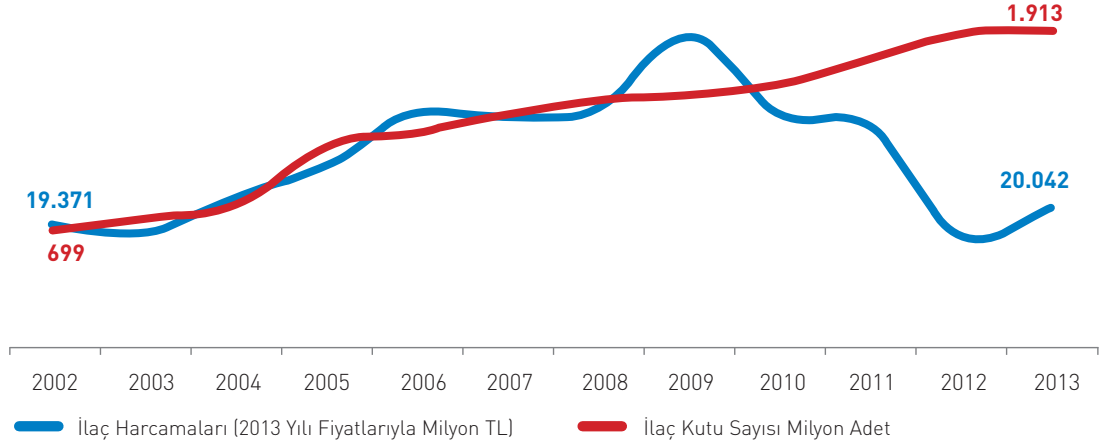
Reel fiyatlarla ilaç harcamalarını ve ilaç kutu sayılarını karşılaştırdığımızda ilaç harcamaları artışının ilaç kutu sayısı artışının çok altında olduğu görülebilmektedir.

Grafik 31. İlaç Harcamaları/Kutu Sayısı Değişimi, (2002, 2013)

Kaynak: Atasever M. [a.g.e]

Bu dönemde kamu maliyesi açısından oldukça başarılı ilaç politikaları izlenmiştir. 2002 yılında 699 milyon kutu ilaca 2013 yılı fiyatlarıyla 19,371 milyar TL ödenirken 2013 yılında 1,913 milyar kutu ilaca 20,042 milyar TL ödenmiştir. Yani bu 12 yıllık dönemde ilaç kutu sayısı %174 oranında artar iken perakende ilaç harcamaları reel olarak sadece %3 artmıştır. 2002 yılında bir kutu ilaca 2013 yılı fiyatlarıyla ortalama 27,7 TL ödenir iken bu tutar 2013 yılında %60 civarında azalarak 10,5 TL'ye düşürülmüştür (Atasever, 2014).

Grafik 32. İlaç Harcamaları (2013 Yılı Fiyatlarıyla)* ve İlaç Kutu Sayısı Karşılaştırması, (2002- 2013)

*Perakende ilaç harcamalarıdır. Yatan hastalar için kullanılan ilaçlar ve aşı harcamaları dâhil değildir.

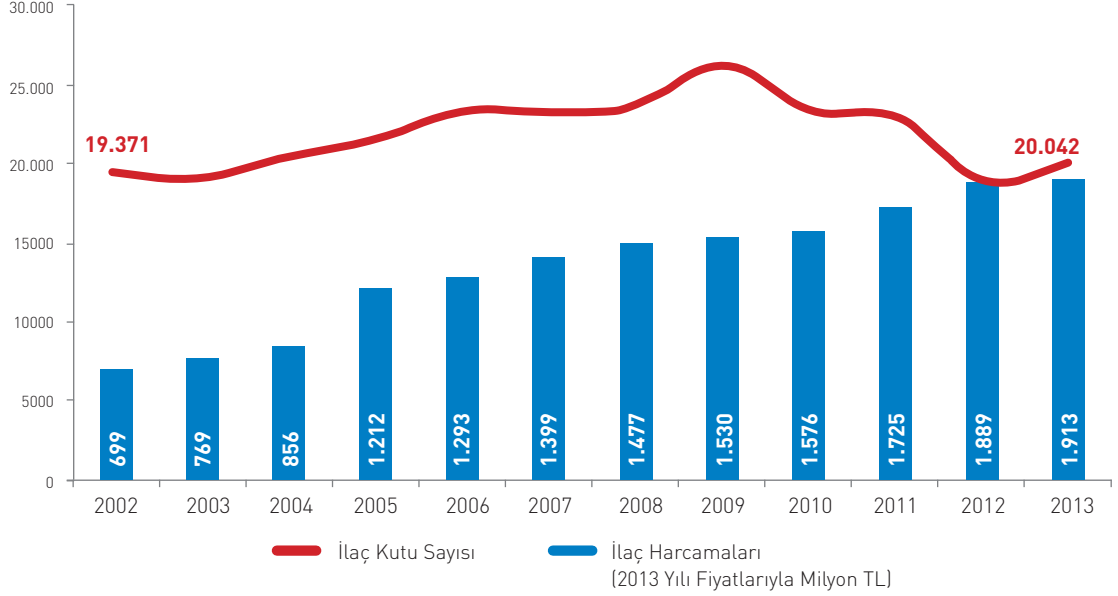
Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, TÜİK, SGK, Atasever M. (a.g.e)

Sağlık harcamaları içindeki önemli yekûnu tutan ilaç harcamaları ile ilgili devrim niteliğindeki kararlar bu dönemde ardı ardına gelmiş sonuç olarak ilaç harcamalarının sağlık harcamaları içindeki payı önemli ölçüde azaltılmıştır.

Bu kararların en önemlileri şunlardır (Atasever, 2014);

2003 yılı Haziran ayından itibaren kan ve kan ürünlerinde, 2004 yılı Mart ayından itibaren ise ilaçlarda KDV oranı %18'den %8'e düşürülerek ortalama ilaç fiyatlarında %25 ile %30 arasında indirim sağlanmıştır. 2004 yılı Nisan ayından itibaren ilaç fiyatlandırma kararname ile ürün bazında en ucuz beş AB ülkesini (Fransa, İspanya, İtalya, Portekiz, Yunanistan) baz alan referans fiyatlı sisteme geçilerek, 950 ilacın fiyatında %1 ile %80 arasında değişen oranlarda indirim sağlanmıştır.

2004 yılı Aralık ayında yeşil kart sahiplerinin ilaç bedelleri, devlet tarafından karşılanmaya başlanmış, 2005 yılı Şubat ayında SSK'lı vatandaşlara ilaçlarını serbest eczanelerden alma hakkı verilmiştir. 2009 yılı Ocak ayında ilaç harcamalarında sürdürülebilirlik ve öngörülebilirlik sağlamak amacıyla ilaçta 2010 yılından itibaren 2008 yılı baz alınarak global bütçe yapılmıştır. 2003 yılından itibaren gerek fiyat kararnamesi ile gerekse diğer düzenlemelerle ilaç fiyatları birçok kez düşürülmüştür.

Grafik 33. İlaç Kutu Sayısı ve İlaç Harcamaları (2013 yılı fiyatlarıyla)* Karşılaştırması (2002- 2013)

*Perakende ilaç harcamalarıdır. Yatan hastalar için kullanılan ilaçlar ve aşı harcamaları dâhil değildir.

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, TÜİK, SGK, Atasever M. (a.g.e)

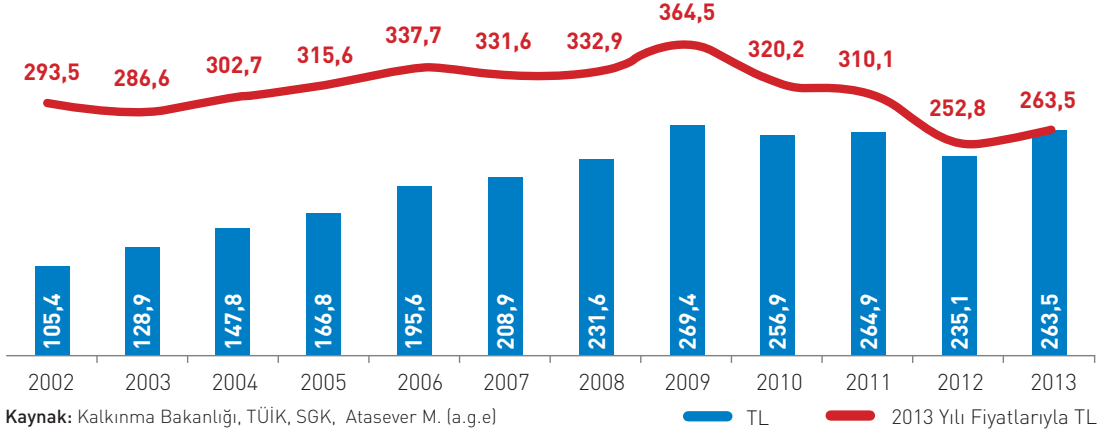
A.2. Kişi Başı İlaç Tüketim Analizi

Tablo 43. Kişi Başı İlaç Harcamaları, (2002-2013)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013 Artış (%)
TL	105,4	128,9	147,8	166,8	195,6	208,9	231,6	269,4	256,9	264,9	235,1	263,5	150
2013 Yılı Fiyatlarıyla, TL	293,5	286,6	302,7	315,6	337,7	331,6	332,9	364,5	320,2	310,1	252,8	263,5	-10
USD	70,0	86,3	103,9	124,4	136,7	160,5	179,1	174,1	171,2	158,6	131,2	138,6	98
SGP USD	172,6	167,2	182,5	200,8	231,1	241,5	260,2	296,4	273,1	268,4	223,3	240,0	39

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, TÜİK, SGK, Atasever M. (a.g.e)

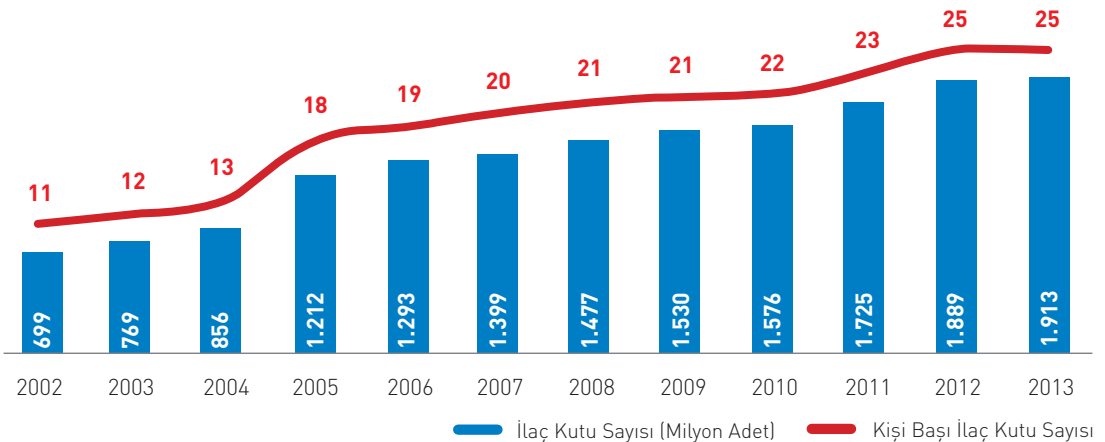
2002-2013 döneminde kişi başı ilaç harcamaları nominal fiyatlarla 105,4 TL'den 263,5 TL'ye yükselmiştir. Ancak aynı dönemde kişi başı ilaç harcamaları reel olarak değerlendirildiğinde %10 azalma olduğu görülmektedir (Tablo 43).

Grafik 34. Kişi Başı İlaç Harcamaları, (2002-2013)**Tablo 44.** Kişi Başı İlaç Kutu Tüketimi, (2002-2013)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013 Artış (%)
İlaç Kutu Sayısı (Milyon Adet)	699	769	856	1.212	1.293	1.399	1.477	1.530	1.576	1.725	1.889	1.913	173,6
Kişi Başı İlaç Tüketimi (Kutu)	11	12	13	18	19	20	21	21	22	23	25	25	127,2

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, TÜİK, SGK, Atasever M. (a.g.e)

2002 yılında 699 milyon olan ilaç kutu sayısı 2013 yılında %173,6 artarak 1 milyar 913 milyon kutuya ulaşmıştır (Tablo 44).

Grafik 35. Kişi Başı İlaç Kutu Tüketiminin Gelişimi, (2002-2013)

2002-2013 döneminde ilaç kutu sayısındaki %173,6'lık artışa rağmen Türkiye nüfusu sadece %15 artmıştır. Bu dönemde kişi başı ilaç kutu tüketimi %127,2 artarak 11 kutu ilaçtan 25 kutu ilaca yükselmiştir (Grafik 35).

A.3. Reçete Başı İlaç Tüketim Analizi

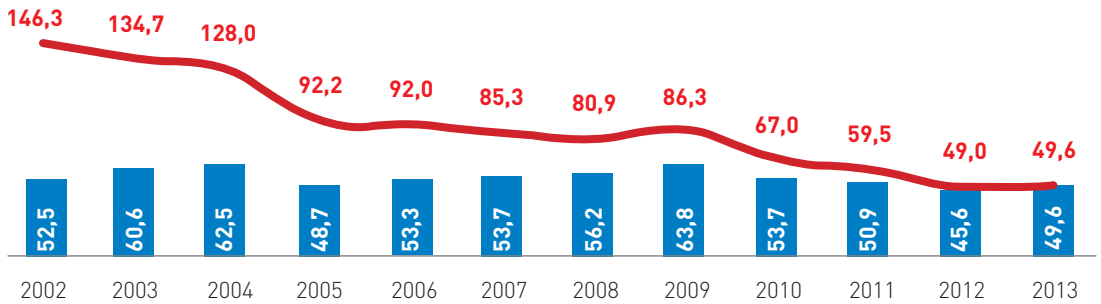
Tablo 45. Reçete Başı İlaç Harcamaları, (2002-2013), (TL/USD)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013 Artış (%)
TL	52,5	60,6	62,5	48,7	53,3	53,7	56,2	63,8	53,7	50,9	45,6	49,6	-5,5
2013 Yılı Fiyatlarıyla, TL	146,3	134,7	128,0	92,2	92,0	85,3	80,9	86,3	67,0	59,5	49,0	49,6	-66,1
USD	34,9	40,6	44,0	36,3	37,2	41,3	43,5	41,2	35,8	30,5	25,4	26,1	-25,2
SGP USD	86,1	78,6	77,2	58,6	63,0	62,1	63,2	70,2	57,1	51,5	43,3	45,2	-47,5

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, TÜİK, SGK, Atasever M. (a.g.e)

2002-2013 döneminde reçete başı ilaç harcamaları nominal olarak 52,5 TL'den 49,6 TL'ye düşmüştür. Aynı dönemde reçete başı ilaç harcaması reel olarak incelendiğinde %66'lık bir düşüşle 146,3 TL'den 49,6 TL'ye düşmüştür (Tablo 45).

Grafik 36. Reçete Başı İlaç Harcamaları, (2002-2013)

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, TÜİK, SGK, Atasever M. (a.g.e)

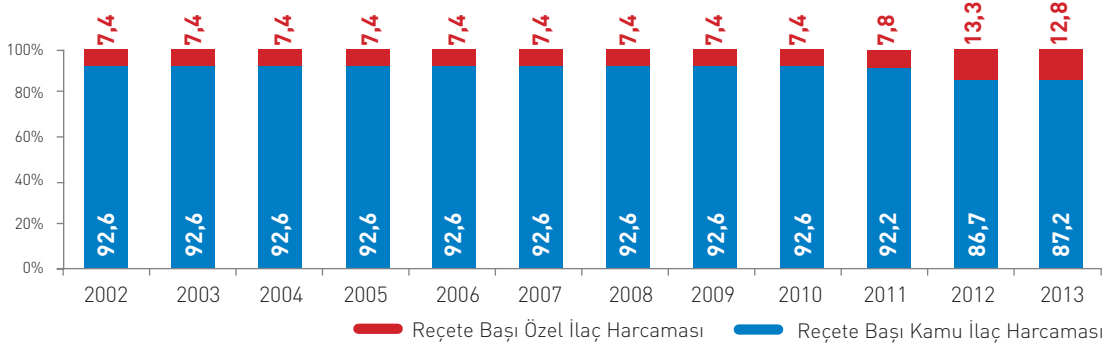
— TL — 2013 Yılı Fiyatlarıyla TL

Tablo 46. Reçete Başı Kamu ve Özel İlaç Harcamaları, (2002-2013), (TL)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013 Artış (%)
Kamu	48,6	56,1	57,9	45,1	49,3	49,8	52,1	59,0	49,8	46,9	39,5	43,3	-10
Özel	3,9	4,5	4,6	3,6	3,9	4,0	4,2	4,7	4,0	4,0	6,0	6,3	61,5
Toplam	52,5	60,6	62,5	48,7	53,3	53,7	56,2	63,8	53,7	50,9	45,6	49,6	-5,5
Reçete Başı Toplam İlaç Harcaması İçindeki Payı (%)	92,6	92,6	92,6	92,6	92,6	92,6	92,6	92,6	92,6	92,2	86,7	87,2	

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, TÜİK, SGK, Atasever M. (a.g.e)

2002-2013 döneminde reçete başı kamu ilaç harcamaları %10 azalırken reçete başı özel ilaç harcamaları %61,5 oranında artmaktadır (Tablo 46).

Grafik 37. Reçete Başı Kamu ve Özel İlaç Harcamaları Toplam Reçete Başı Harcamalar İçindeki Payı, (2002-2013), (%)

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, TÜİK, SGK, Atasever M. (a.g.e)

2002-2013 yılında reçete başı toplam ilaç harcamaları içinde reçete başı kamu ilaç harcamalarının oranı %92,6'dan %87,2'ye düşmüştür (Grafik 37).

Tablo 47. Reçete ve Muayene Sayıları, (2002-2013), (Milyon Adet)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013 Artış (%)
Reçete Sayısı	113	124	138	195	208	225	255	273	309	339	336	338	199,1
Muayene Sayısı	209	227	254	319	367	430	479	528	539	611	622	630	201,4
Muayene Başına Reçete Oranı, (%)	54	55	54	61	57	52	53	52	57	55	54	54	

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, TÜİK, SGK, Atasever M. (a.g.e)

B. İlaç Fiyat Analizi

B.1. Kutu Başı İlaç Fiyat Analizi

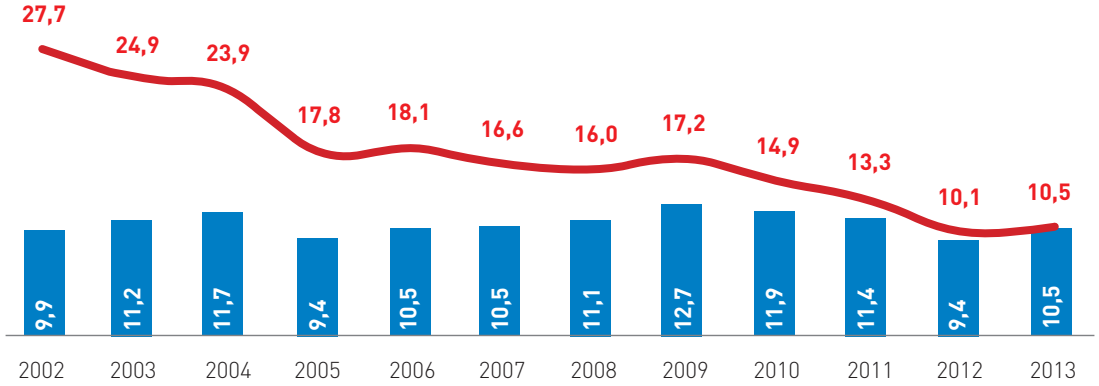
Tablo 48. Kutu Başı İlaç Fiyatı, (2002-2013), (TL/USD)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2012-2013 Artış (%)
TL	9,9	11,2	11,7	9,4	10,5	10,5	11,1	12,7	11,9	11,4	9,4	10,5	6,6
2013 Yılı Fiyatlarıyla, TL	27,7	24,9	23,9	17,8	18,1	16,6	16,0	17,2	14,9	13,3	10,1	10,5	-62,1
USD	6,6	7,5	8,2	7,0	7,3	8,0	8,6	8,2	7,9	6,8	5,2	5,5	-16,6
SGP USD	16,3	14,5	14,4	11,3	12,4	12,1	12,5	14,0	12,7	11,5	8,9	9,5	-41,7

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, TÜİK, SGK, Atasever M. (a.g.e)

2002-2013 döneminde kutu başı ilaç harcamaları nominal olarak 9,9 TL'den 10,5 TL'ye yükselmiştir. Aynı dönemde kutu başı ilaç harcaması reel olarak %62'lik bir düşüşle 27,7 TL'den 10,5 TL'ye düşmüştür (Tablo 48).

Grafik 38. Kutu Başı İlaç Fiyatları, (2002-2013)

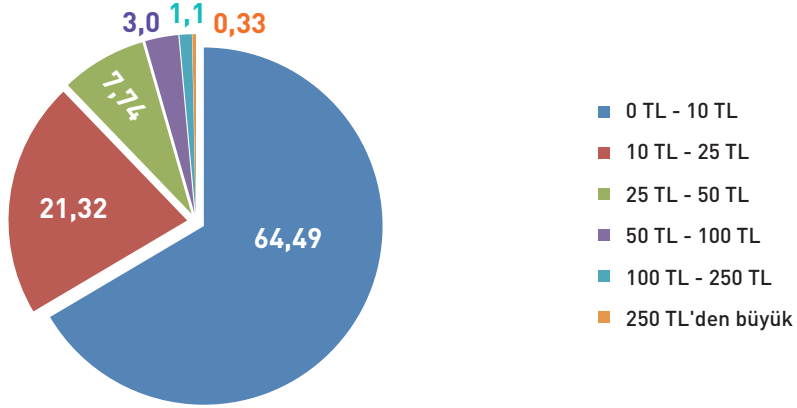

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, TÜİK, SGK, Atasever M. (a.g.e)

— TL — 2013 Yılı Fiyatlarıyla TL

B.2. Kutu Satışları Bazında İlaç Fiyatları Dağılım Analizi

Grafik 39. Serbest Eczanelerden Temin Edilen İlaç Kutu Sayısı Fiyat Aralığı Dağılımı, (2014), (%)

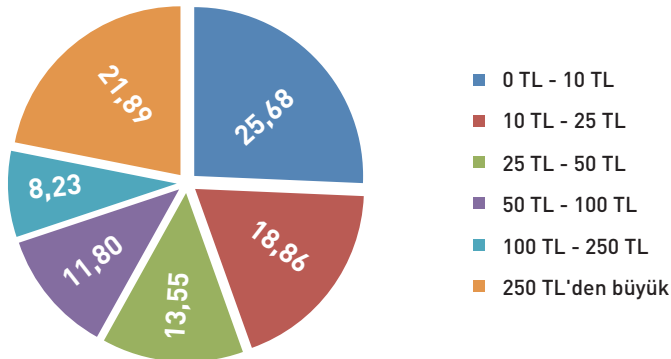

Kaynak: IMS

2013 yılında serbest eczanelerden temin edilen ilaçların kutu satışları analiz edildiğinde toplam ilacın %66,49'unu 0TL-10TL arasındaki ilaçlar oluşturmaktadır. Bu oranı %21,32 ile kutu fiyatı 10 TL-25 TL olan ilaçlar,%7,74 ile kutu fiyatı 25 TL-50 TL arasındaki ilaçlar takip etmektedir (Grafik 39).

B.3. Satış Tutarı Bazında İlaç Fiyatları Dağılım Analizi

Grafik 40 Serbest Eczanelerden Temin Edilen İlaçların Satış Fiyat Aralığı Dağılımı, (2014), (%)

Kaynak: IMS

2013 yılında serbest eczanelerden temin edilen ilaçlar satış tutarı bazında analiz edildiğinde toplam ilacın %25,68'ini 0 TL-10 TL arasındaki ilaçlar oluşturmaktadır. Bu oranı %21,89 ile kutu fiyatı 250 TL'den büyük ilaçlar, %18,68 ile kutu fiyatı 10 TL-25 TL arasındaki ilaçlar takip etmektedir (Grafik 40).

C. İlaç Pazarı Analizi

C.1. Tedavi Gruplarına (ATC) Göre İlaç Pazar Analizi

Dünya Sağlık Örgütü, ilaç kullanımıyla ilgili uluslararası tek bir sınıflandırma oluşturmak amacıyla ATC (Anatomical Therapeutic and Chemical) kod sistemini hazırlamıştır. Bu kod sistemi ile ilaçlar belirlenen standartlara göre sınıflandırılıp uluslararası ölçekte analiz edilip değerlendirilebilecektir. ATC kodu ilgili ilaçtaki etken maddenin yapısal, tedavi edici ve kimyasal olarak sıralanması ile oluşmaktadır. Böylece aynı etken madde farklı bir endikasyon için kullanılsa dahi farklı kodlar alarak sınıflandırmada ayrımı sağlanmış olur.

ATC indeks 5 seviyeden oluşan bir kodlama sistemine sahiptir;

Seviye	Gruplar	Örnek Kodlama
1. Seviye	Yapısal Ana Grup	A
2. Seviye	Tedavi Edici Alt Grup	A10
3. Seviye	Farmakolojik Alt Grup	A10B
4. Seviye	Kimyasal Alt Grup	A10BA
5. Seviye	Kimyasal Madde	A10BA02

Tablo 49. İlaçların; Tedavi Grupları (ATC) Bazında, Satış Tutarlarına Göre Pazar Payı, (2003-2014), (%)

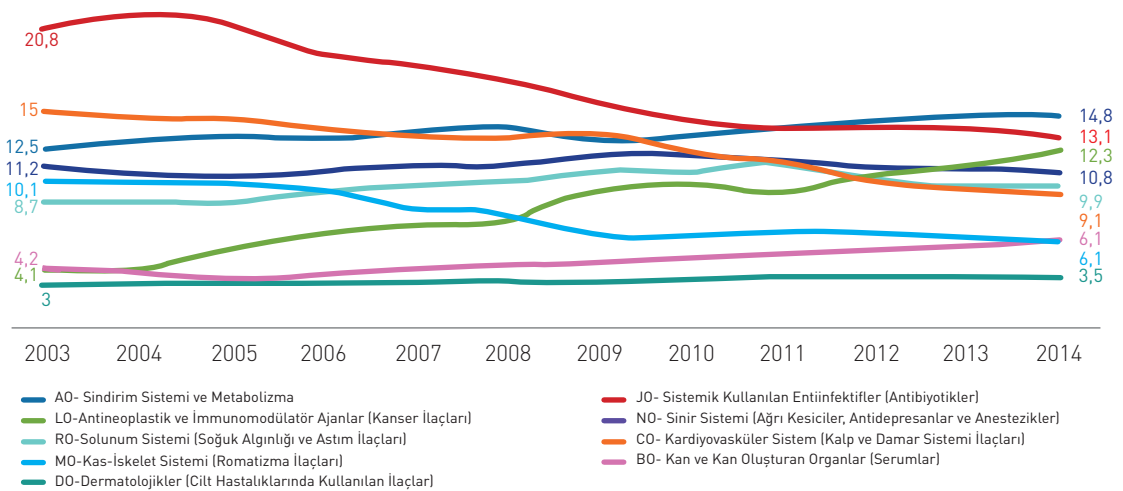
Toplam Satış Tutarları İçindeki Payı (%)												
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A0- Sindirim Sistemi ve Metabolizma	12,5	13,2	13,4	13,1	13,8	14,0	13,0	13,4	13,9	14,4	14,8	14,8
J0- Sistemik Kullanılan Antiinfektifler	20,8	21,9	21,2	19,2	18,4	17,5	15,7	14,5	14,0	14,1	13,9	13,1
L0- Antineoplastik ve İmmunomodülatör Ajanlar	4,1	4,0	5,5	6,6	7,2	7,5	9,6	10,0	9,5	10,7	11,2	12,3
N0- Sinir Sistemi	11,2	10,7	10,5	10,9	11,3	11,3	12,1	12,0	11,7	11,1	11,1	10,8
R0- Solunum Sistemi	8,7	8,8	8,7	9,5	9,9	10,2	10,9	11,0	11,5	10,2	10,0	9,9
C0- Kardiyovasküler Sistem	15,0	14,5	14,6	13,9	13,4	13,3	13,5	12,3	11,5	10,3	9,7	9,1
M0- Kas-İskelet Sistemi	10,1	10,1	9,9	9,6	8,3	8,1	6,4	6,6	6,7	6,7	6,4	6,1
B0- Kan ve Kan Oluşturan Organlar	4,2	3,9	3,5	3,8	4,2	4,3	4,5	5,0	5,2	5,5	5,8	6,1
G0- Genitoüriner Sistem ve Seks Hormonları	4,4	4,7	4,6	4,8	4,8	4,6	4,2	4,3	4,4	4,8	4,6	4,7
D0- Dermatolojikler	3,0	3,1	3,0	3,1	3,2	3,2	3,1	3,4	3,6	3,7	3,6	3,5
S0- Duyu Organları	1,9	1,6	1,5	1,6	1,7	1,9	2,1	2,2	2,2	2,4	3,0	3,2
H0- Sistemik Hormonal Preparatlar (Seks Hormonları ve İnsülin hariç)	1,9	1,6	1,5	1,6	1,6	1,6	1,8	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9
T0- Teşhis Amaçlı Ajanlar	0,8	0,7	0,7	0,7	0,9	1,1	1,3	1,7	1,9	1,9	1,8	1,9
K0- Hastane Solüsyonları	1,1	0,9	1,0	1,0	0,9	0,8	1,0	1,2	1,3	1,5	1,5	1,7
V- Diğer	0,1	0,1	0,3	0,3	0,3	0,5	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9
P0- Antiparazitik Ürünler, İnsektisitler, Repellantlar	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Kaynak: IMS Health Data, 2014

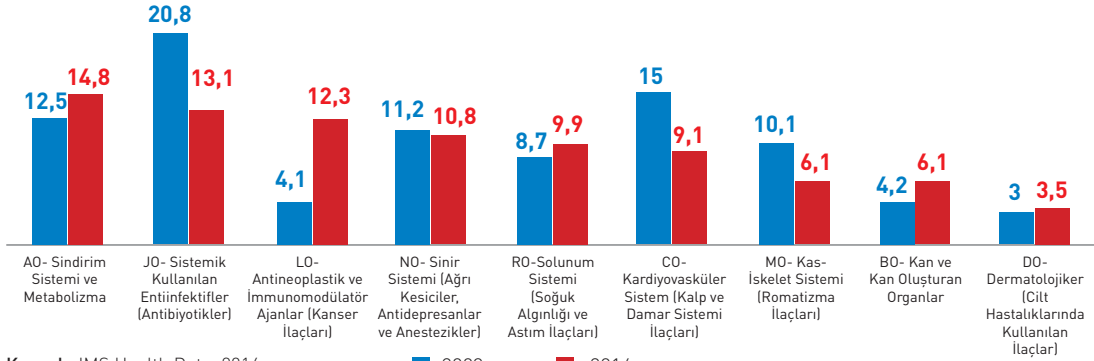
Türkiye'de 2003-2014 yılları arasında tüketilen ilaçlar, tedavi grupları bazında satış tutarlarına göre incelendiğinde göze çarpan önemli değişimler şunlardır (Tablo 49);

- Kanser tedavisinde kullanılan (L0- Antineoplastik ve İmmunomodülatör Ajanlar) ilaçların satış tutarlarına göre pazar payı; %4,1'den %12,3'e yükselmiştir.
- Mide ve Diyabet (A0- Sindirim Sistemi ve Metabolizma) ilaçlarının satış tutarlarına göre pazar payı; %12,5' ten %14,8'e yükselmiştir.
- Serumların (B0- Kan ve Kan Yapıcı Organları) satış tutarlarına göre pazar payı; %4,2'den %6,1'e yükselmiştir.
- Soğuk algınlığı ve astım (R0- Solunum Sistemi) ilaçlarının satış tutarlarına göre pazar payı; %8,7'den %9,9'a yükselmiştir.
- Kulak, burun, boğaz ve göz hastalıklarında kullanılan (S0- Duyu Organları) ilaçların satış tutarlarına göre pazar payı; %1,9'dan %3,2'ye yükselmiştir.
- Antibiyotiklerin (J0- Sistemik Kullanılan Antiinfektifler) satış tutarlarına göre pazar payı; %20,8'den %13,1'e düşmüştür.
- Kalp ve damar hastalıklarında kullanılan (C0- Kardiyovasküler Sistem) ilaçların satış tutarlarına göre pazar payı; %15'ten %9,1'e düşmüştür.
- Romatizma (M0- Kas-İskelet Sistemi) ilaçlarının satış tutarlarına göre pazar payı; %10,1'den %6,1'e düşmüştür.

Grafik 41. Satış Tutarlarına Göre; Tedavi Grupları (ATC) Bazında En Çok Tüketilen, İlaçların Pazar Payının Değişimi, (2003-2014), (%)

Grafik 42. Satış Tutarlarına Göre; Tedavi Grupları (ATC) Bazında En Çok Tüketilen İlaçların Pazar Payının Değişimi, (2003, 2014), (%)

Kaynak: IMS Health Data, 2014

■ 2003 ■ 2014

Tablo 50. İlaçların; Tedavi Gruplarına (ATC) Göre, Tüketilen Satılan Kutu Sayısına Göre Pazar Payının Analizi, (2003-2014), (%)

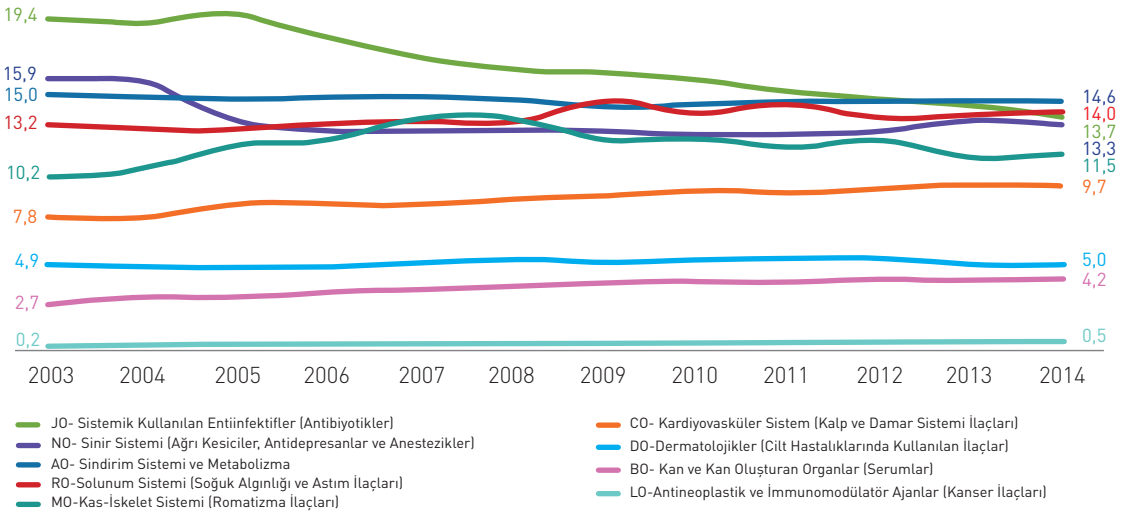
Toplam Satılan Kutu Sayısı İçindeki Pay (%)												
Tedavi Grupları (ATC)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A0- Sindirim Sistemi ve Metabolizma	15,0	14,9	14,7	15,0	14,9	14,8	14,2	14,5	14,5	14,7	14,7	14,6
R0- Solunum Sistemi	13,2	13,1	12,9	13,4	13,4	13,3	14,7	13,9	14,5	13,6	13,8	14,0
J0- Sistemik Kullanılan Antiinfektifler	19,4	19,3	19,8	18,3	17,2	16,5	16,3	15,9	15,2	14,8	14,4	13,7
N0- Sinir Sistemi	15,9	15,8	13,5	12,9	12,8	12,8	12,9	12,6	12,7	12,8	13,5	13,3
M0- Kas-İskelet Sistemi	10,2	10,6	12,0	12,3	13,6	13,7	12,4	12,4	12,0	12,3	11,3	11,5
C0- Kardiyovasküler Sistem	7,8	7,8	8,5	8,6	8,5	8,8	9,0	9,4	9,2	9,4	9,7	9,7
D0- Dermatolojikler	4,9	4,9	4,8	4,9	5,1	5,3	5,0	5,2	5,3	5,4	5,0	5,0
B0- Kan ve Kan Oluşturan Organlar	2,7	3,1	3,0	3,4	3,5	3,8	3,9	4,0	3,9	4,1	4,0	4,2
K0- Hastane Solüsyonları	2,3	2,2	2,4	2,6	2,5	2,0	2,6	2,8	3,2	3,3	3,8	3,8
G0- Genitoüriner Sistem ve Seks Hormonları	3,3	3,3	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,4	3,4	3,4	3,3	3,4
S0- Duyu Organları	2,4	2,4	2,3	2,4	2,5	2,7	2,7	2,8	2,6	2,7	2,9	3,0
H0- Sistemik Hormonal Preparatlar (Seks Hormonları ve İnsülin hariç)	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	2,0	2,0	2,0	2,1
T0- Teşhis Amaçlı Ajanlar	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4	0,4	0,5	0,6	0,6	0,7	0,8
L0- Antineoplastik ve İmmunomodülatör Ajanlar	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
P0- Antiparazitik Ürünler, İnsektisitler, Repellantlar	0,6	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
V- Diğer	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2

Kaynak: IMS Health Data, 2014

Türkiye'de 2003-2014 yılları arasında tüketilen ilaçlar, tedavi grupları bazında satılan kutu sayısına göre incelendiğinde göze çarpan değişimler şunlardır (Tablo 50);

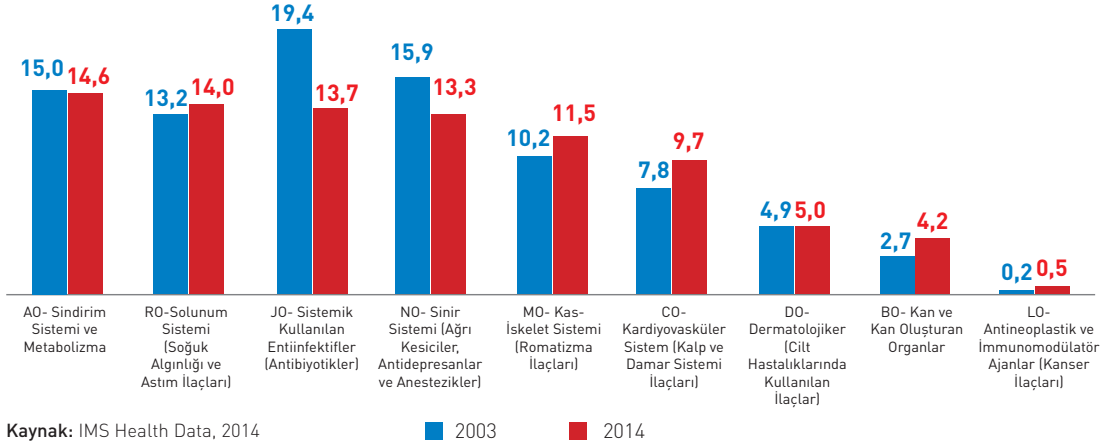
- Soğuk algınlığı ve astım (R0- Solunum Sistemi) ilaçlarının satılan kutu sayısına göre pazar payı; %13,2'den %14'e yükselmiştir.
- Romatizma (M0- Kas-İskelet Sistemi) ilaçlarının satılan kutu sayısına göre pazar payı; %10,2'den %11,5'e yükselmiştir.
- Kalp ve damar hastalıklarında kullanılan (C0- Kardiyovasküler Sistem) ilaçların satılan kutu sayısına göre pazar payı; %7,8'den %9,7'ye yükselmiştir.
- Serumların (B0- Kan ve Kan Yapıcı Organlar) satılan kutu sayısına göre pazar payı; %2,7'den %4,2'ye yükselmiştir.
- Kanser tedavisinde kullanılan (L0- Antineoplastik ve İmmunomodülatör Ajanların) ilaçların satılan kutu sayısına göre pazar payı; %0,2'den %0,5'e yükselmiştir.
- Antibiyotiklerin (J0- Sistemik Kullanılan Antiinfektifler) satılan kutu sayısına göre pazar payı; %19,4'ten %13,7'ye düşmüştür.
- Anestezik ve ağrı kesici (N0- Sinir Sistemi) ilaçların satılan kutu sayısına göre pazar payı; %15,9'dan %13,3'e düşmüştür.
- Mide ve diyabet hastalığı (A0- Sindirim Sistemi ve Metabolizma) ilaçlarının satılan kutu sayısına göre pazar payı; %15'ten %14,6'ya düşmüştür.

Grafik 43. Tedavi Grupları (ATC) Bazında Satılan Kutu Sayısına Göre İlaçların Pazar Payının Değişimi, (2003-2014), (%)

Kaynak: IMS Health Data, 2014

Grafik 44. Tedavi Grupları (ATC) Bazında Satılan Kutu Sayısına İlaçların Pazar Payının Değişimi, (2003, 2014), (%)

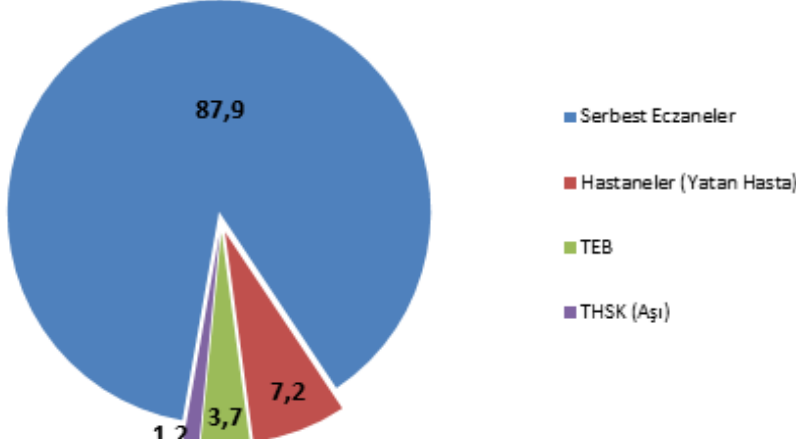
C.2. Nihai Tüketim Noktasına Göre İlaç Pazar Analizi

Eczacılık ürünleri tüketicilere serbest eczaneler, sağlık hizmet sunucuları (hastaneler, ağız ve diş sağlığı birimleri, tıp merkezleri, poliklinikler, 112 acil gibi), Türk Eczacıları Birliği (TEB) ve Türkiye Halk Sağlığı Kurumu (aşı hizmetleri) olmak üzere dört farklı birim tarafından ulaştırılmaktadır. Hastanın ilaca ulaşımında, en büyük dağıtım kanalı olan serbest eczanelerde oluşan ilaç harcamaları, toplam ilaç harcamalarının %87,9'unu oluşturmaktadır. Hastanelerde yatan hastalar için uygulanan ilaçlar ilgili hastaneler tarafından karşılanmaktadır. Üretimi veya ithalatı yapılamayan ve T.C. Sağlık Bakanlığı'nca ithalat izni verilen ilaçlara ise hasta/hasta yakınları Türk Eczacıları Birliği (TEB) aracılığıyla ulaşabilmektedir. Koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında aşı uygulamaları ise Türkiye'de Türkiye Halk Sağlığı Kurumu (THSK) tarafından yapılmaktadır.

Tablo 51. Nihai Tüketim Noktasına Göre İlaç Sektörü, (2013), (Milyon TL)

	Tutar (Milyon TL)	%
Serbest Eczaneler	19.231	87,9
Hastaneler (Yatan Hasta)	1.576	7,2
TEB	811	3,7
THSK (Aşı)	267	1,2
Toplam	21.885	100,0

Kaynak: İEİS, SGK, Sağlık Bakanlığı, Atasever M. [a.g.e]

Grafik 45. Nihai Tüketim Noktasına Göre İlaç Sektörü, (2013), (%)

Kaynak: İEİS, SGK, Sağlık Bakanlığı, Atasever M. (a.g.e)

2013 yılında ilaç sektörünü nihai tüketim noktalarına göre analiz ettiğimizde ilaç harcamalarının %87,9'unun serbest eczanelerde, %7,2'nin hastanelerde (çok az miktarda diğer sağlık hizmet sunucularında), %3,7 ile TEB aracılığıyla gelen ilaçlarda ve %1,2'nin Türkiye Halk Sağlığı Kurumunun aşı harcamaları oluştuğu görülmektedir(Grafik 45).

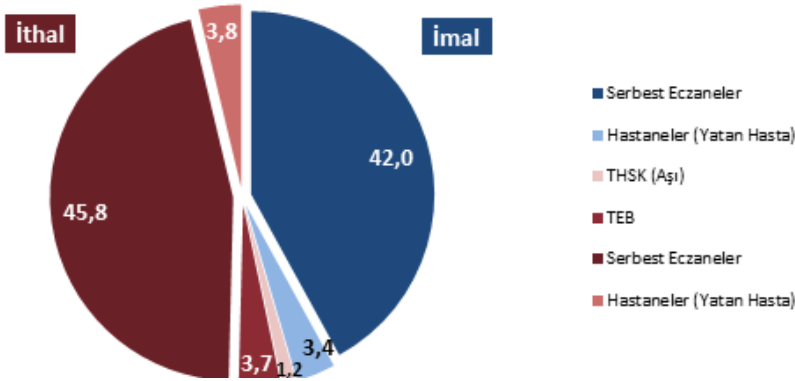
C.3. İthal ve İmal Durumu ve Nihai Tüketim Noktasına Göre İlaç Pazar Analizi

Bu çalışmada ürün sağlayıcılar imal ve ithal olmak üzere iki ana kategoride analiz edilmiştir.

Tablo 52. İthal veya İmal Durumuna ve Nihai Tüketim Noktasına Göre İlaç Sektörü, (2013)

	Tutar (Milyon TL)	%
Serbest Eczaneler	9.197	42,0
Hastaneler (Yatan Hasta)	754	3,4
İmal	9.951	45,5
THSK (Aşı)	267	1,2
TEB	811	3,7
Serbest Eczaneler	10.034	45,8
Hastaneler (Yatan Hasta)	822	3,8
İthal	11.934	54,5
Toplam	21.885	100,0

Kaynak: İEİS, SGK, Sağlık Bakanlığı, Atasever M. (a.g.e)

Grafik 46. İthal veya İmal Durumuna ve Nihai Tüketim Noktasına Göre İlaç Sektörü, (2013), (%)

Kaynak: İEİS, SGK, Sağlık Bakanlığı, Atasever M. [a.g.e]

2013 yılında ilaç sektörünü imal ve ithal durumu ve nihai tüketim noktasına göre analiz ettiğimizde en büyük paya %45,8 ile serbest eczanelerden temin edilen ithal ilaçların sahip olduğu görülmektedir. Serbest eczanelerden temin edilen imal ilaçların payı ise %42'dir (Grafik 46).

C.4. Referans veya Eşdeğer Olması Durumuna Göre İlaç Pazar Analizi

C.4.1. İlaçların; Referans veya Eşdeğer Olması Durumuna Göre Satılan Kutu Sayısı Bazında Pazar Payının Analizi

Tablo 53. Referans veya Eşdeğer Durumuna Göre İlaç Pazarının Satılan Kutu Sayısı Bazında Gelişimi, (2003-2014), (%)

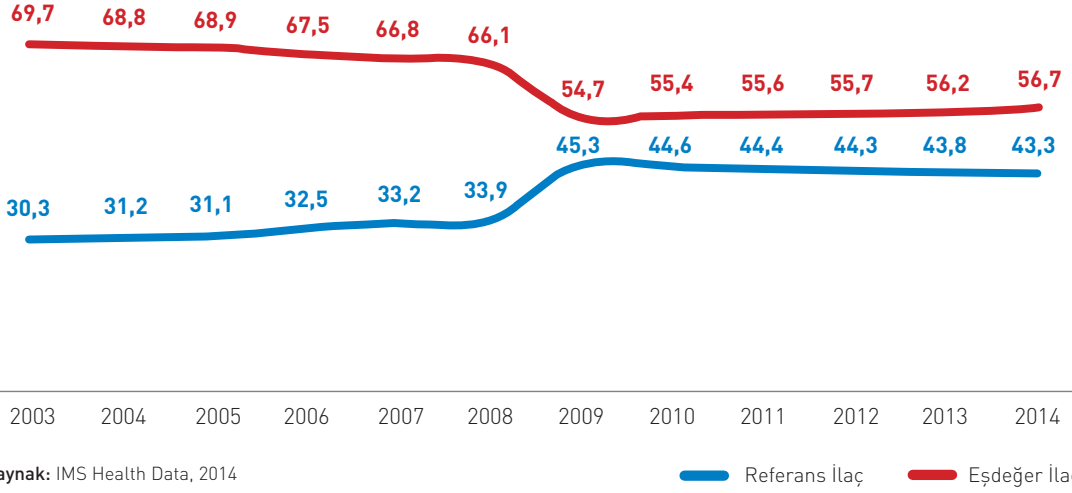
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Referans ilaç	30,3	31,2	31,1	32,5	33,2	33,9	45,3	44,6	44,4	44,3	43,8	43,3
Eşdeğer ilaç	69,7	68,8	68,9	67,5	66,8	66,1	54,7	55,4	55,6	55,7	56,2	56,7
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: IMS Health Data, 2014

2003-2014 Döneminde Türkiye ilaç pazarında tüketilen ilaçları referans ve eşdeğer olma durumuna göre satılan kutu sayısı bazında incelediğimizde referans ilaçların pazar payının % 30,3'den %43,3'e yükseldiği görülmektedir (Tablo 53).

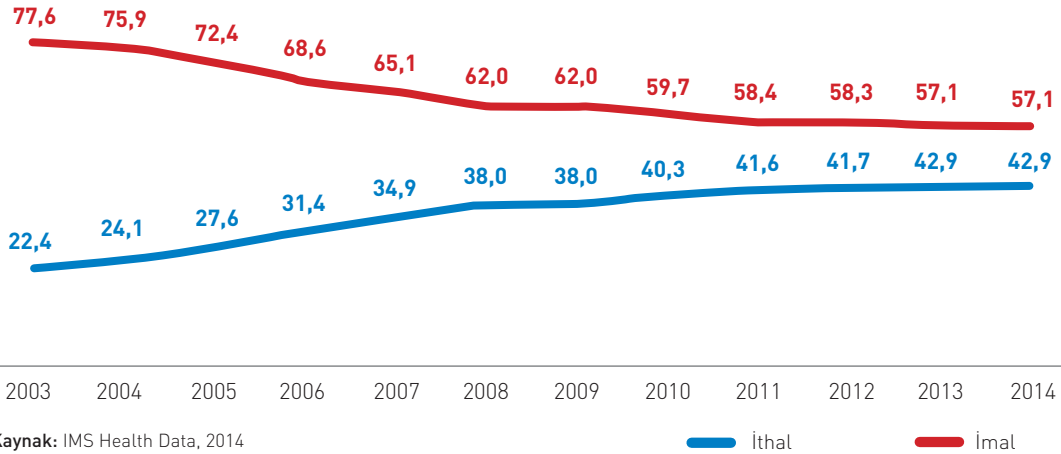
2009 yılı; Türkiye ilaç pazarında ilaçların satılan kutu sayısı bazında referans ve eşdeğer olma durumuna göre, büyük kırılımla yaşandığı bir yıl olarak göze çarpmaktadır. 2008 yılına kadar satılan kutu sayısına göre referans ilaçların payı düzenli olarak 2009 yılına nispeten düşük oranda artarak %33,9 ulaşmış iken, bu oran 2009 yılında %33,6 artarak %45,3'e yükselmiş sonraki yıllarda ise bir miktar düşerek 2014 yılında %43,3'e gerilemiştir (Grafik 46).

Grafik 47. Referans veya Eşdeğer Olması Durumuna Göre İlaç Pazarının Satılan Kutu Sayısı Bazında Gelişimi, (2003-2014), [%]

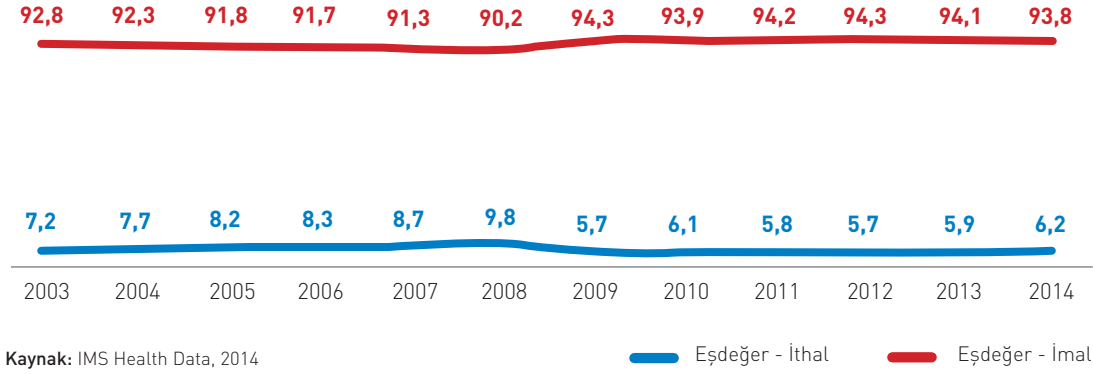

2003-2014 Döneminde Türkiye ilaç pazarında tüketilen referans ilaçları, ithal ve imal olma durumuna göre satılan kutu sayısı bazında incelediğimizde; ithal referans ilaçların satılan kutu sayısı bazında pazar payının %92 civarında artarak %22,4'den %42,9'a yükseldiği görülmektedir (Grafik 48).

Grafik 48. Referans ilaçların Satılan Kutu Sayılarının İthal veya İmal Durumuna Göre Dağılımı, (2003-2014), [%]

Grafik 49. Eşdeğer İlaçların Satılan Kutu Sayılarının İthal veya İmal Durumuna Göre Dağılımı, (2003-2014), (%)

2003-2014 Döneminde Türkiye ilaç pazarında tüketilen eşdeğer ilaçları, ithal ve imal olma durumuna göre satılan kutu sayısı bazında incelendiğimizde; önemli değişikliklerin yaşanmadığı imal eşdeğer ilaçların satılan kutu sayısı bazında pazar payının %92,8'den %93,8'e yükseldiği görülmektedir (Grafik 49).

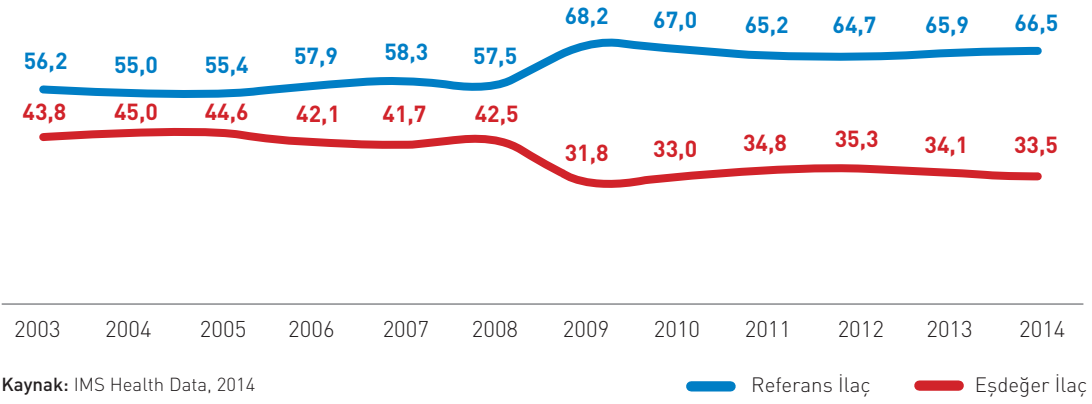
C.4.2. İlaçların; Referans veya Eşdeğer Durumuna Göre Satış Tutarları Bazında Pazar Payının Analizi

Tablo 54. Referans veya Eşdeğer Durumuna Göre İlaç Satış Tutarlarının Gelişimi, (2003-2014), (%)

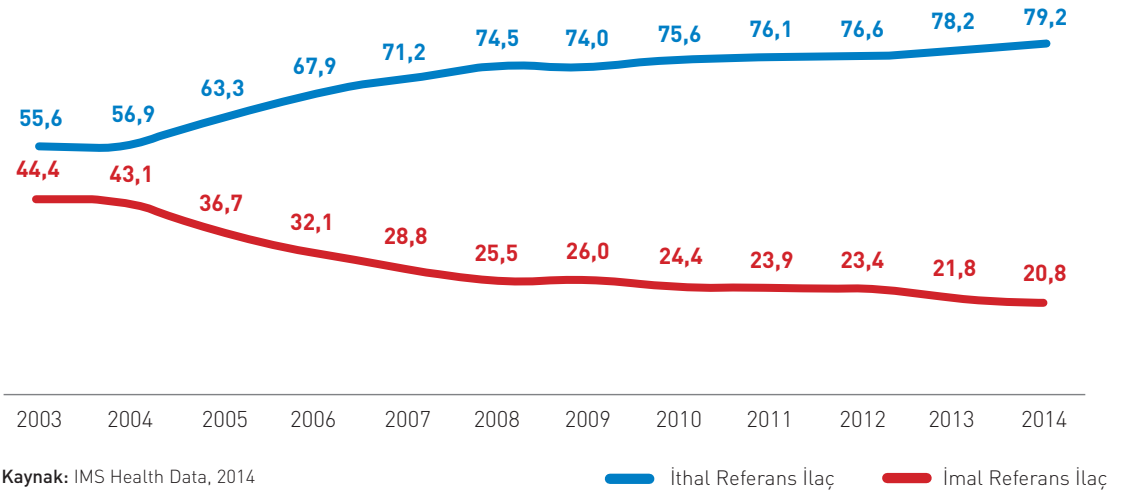
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Referans İlaç	56,2	55,0	55,4	57,9	58,3	57,5	68,2	67,0	65,2	64,7	65,9	66,5
Eşdeğer İlaç	43,8	45,0	44,6	42,1	41,7	42,5	31,8	33,0	34,8	35,3	34,1	33,5
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: IMS Health Data, 2014

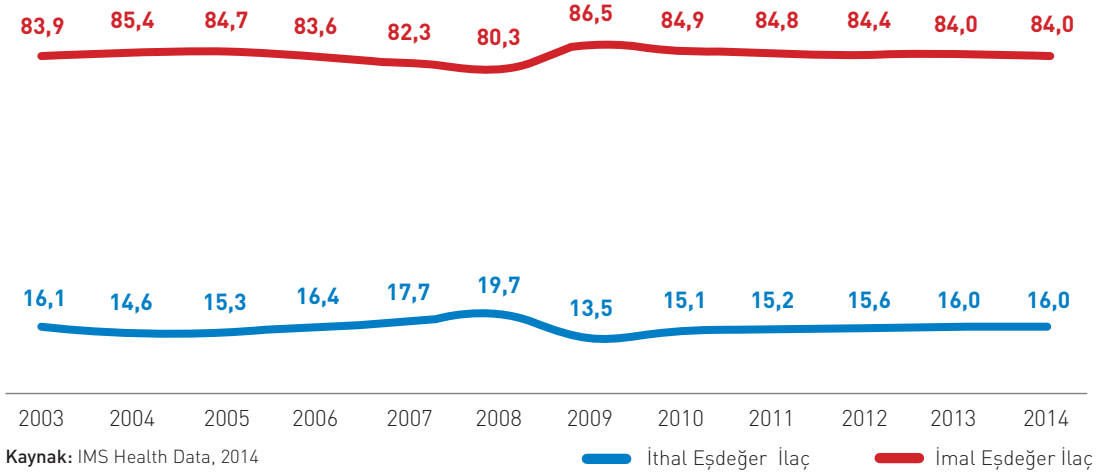
2003-2014 Döneminde Türkiye ilaç pazarında tüketilen ilaçları, referans ve eşdeğer olma durumuna göre satış tutarları bazında incelediğimizde; referans ilaçların pazar payının %56,2'den %66,5'e yükseldiği görülmektedir (Tablo 54).

Grafik 50. Referans veya Eşdeğer Durumuna Göre İlaç Satış Tutarlarının Dağılımı, (2003-2014), (%)

2009 yılı; Türkiye ilaç pazarında ilaçların satış tutarları bazında referans ve eşdeğer olma durumuna göre, satılan kutu sayısına benzer olarak, büyük kırılımlın yaşandığı bir yıl olarak göze çarpmaktadır. 2008 yılına kadar satış tutarlarına göre referans ilaçların payı %56 bandında seyrederken, bu pay 2009 yılında %18,6 artarak %68,2'ye yükselmiş daha sonraki yıllarda ise bir miktar düşerek 2014 yılında %66,5'e gerilemiştir (Grafik 50).

Grafik 51. Referans İlaçların Satış Tutarlarının İthal veya İmal Durumuna Göre Dağılımı, (2003-2014), (%)

2003-2014 Döneminde Türkiye ilaç pazarında tüketilen referans ilaçları ithal ve imal olma olma durumuna göre satış tutarları bazında incelediğimizde; ithal referans ilaçların satış tutarı bazında pazar payının %42 civarında artarak % 55,6'dan %79,2'ye yükseldiği görülmektedir (Grafik 51).

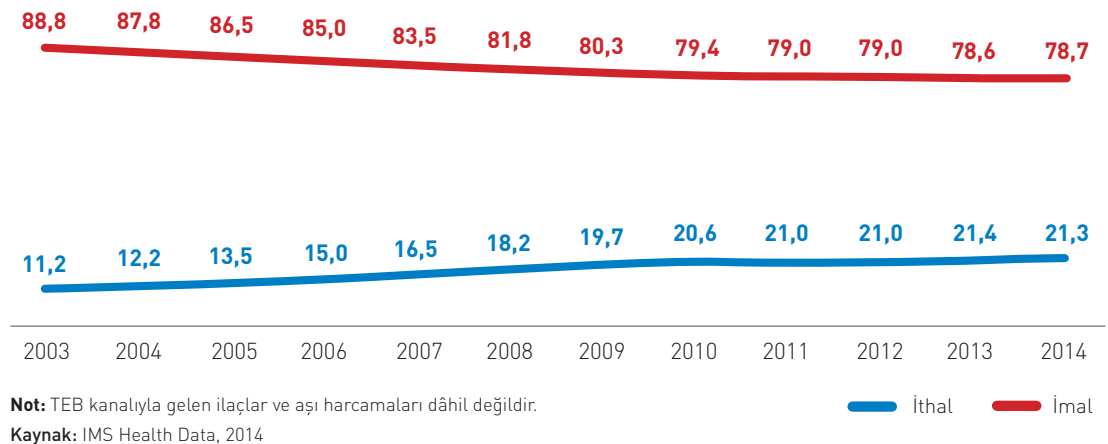
Grafik 52. Eşdeğer İlaçların Satış Tutarlarının İthal veya İmal Durumuna Göre Dağılımı, (2003-2014), (%)

2003-2014 Döneminde Türkiye ilaç pazarında tüketilen eşdeğer ilaçları ithal ve imal olma durumuna göre satış tutarları bazında incelediğimizde; önemli değişikliklerin yaşanmadığı imal eşdeğer ilaçların satış tutarları bazında pazar payının değişmediği görülmektedir (Grafik 52).

C.5. İmal veya İthal Durumuna Göre İlaç Pazar Analizi

C.5.1. İmal veya İthal Durumuna Göre Satılan İlaç Kutu Sayılarının Dağılımı

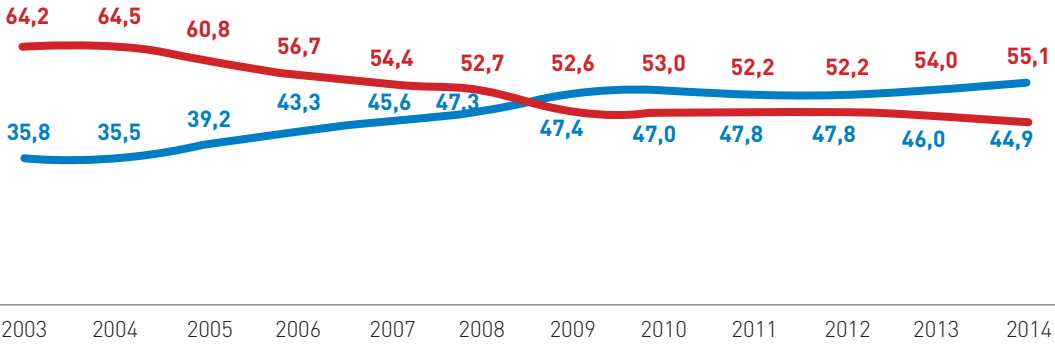
2003-2014 Döneminde Türkiye ilaç pazarında ithal ve imal olma durumuna göre satılan ilaç kutu sayılarını incelediğimizde; önemli değişiklikler yaşanmış 2003 yılında satılan ilaç kutu sayısının %88,8'i imal ilaçlardan oluşuyorken bu oran 2014'de %78,7'ye düşmüştür (Grafik 53).

Grafik 53. İthal veya İmal Durumuna Göre Satılan İlaç Kutu Sayılarının Dağılımı, (2003-2014), (%)

C.5.2. İmal veya İthal Durumuna Göre Satılan İlaçların Satış Tutarlarının Dağılımı

2003-2014 Döneminde Türkiye ilaç pazarında tüketilen ilaçları ithal ve imal olma durumuna göre satış tutarları bazında incelediğimizde; önemli değişiklikler yaşanmış, imal ilaçların satış tutarları bazında pazar payı %64,2'den %44,9'a düşmüştür (Grafik 54).

Grafik 54. İthal veya İmal Durumuna Göre İlaçların Satış Tutarlarının Dağılımı, (2003-2014), (%)

Not: TEB kanalıyla gelen ilaçlar ve aşı harcamaları dâhil değildir.

Kaynak: IMS Health Data, 2014

İthal İmal

D. İlaç Harcamalarının OECD Ülkeleriyle Mukayesesi

D.1. Kişi Başı İlaç Harcamasının Mukayesesi

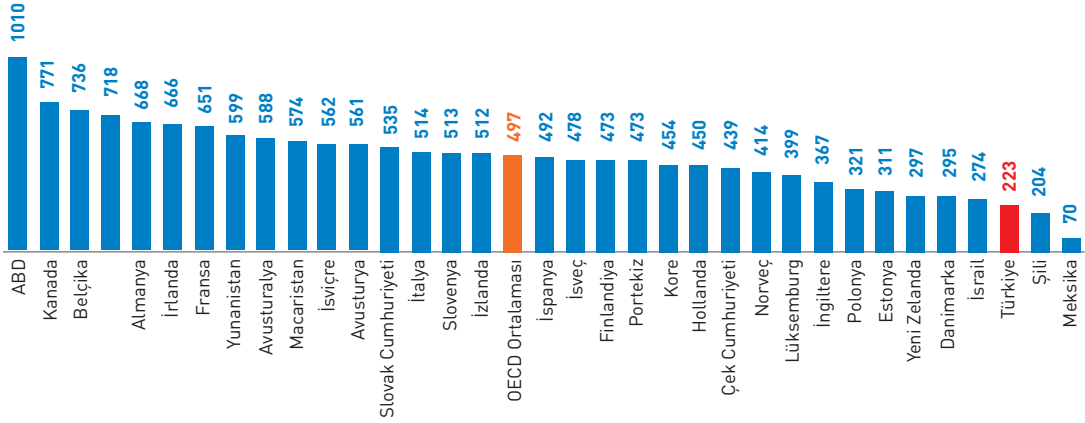
Tablo 55. Kişi Başı İlaç Harcamaları, (2012), (SGP USD)

Sıra No	Ülkeler	Kişi Başı İlaç Harcaması (SGP USD)	Sıra No	Ülkeler	Kişi Başı İlaç Harcaması (SGP USD)
1	ABD	1.010	19	İsveç	478
2	Kanada	771	20	Finlandiya	473
3	Belçika	736	21	Portekiz	473
4	Japonya	718	22	Kore	454
5	Almanya	668	23	Hollanda	450
6	İrlanda	666	24	Çek Cumhuriyeti	439
7	Fransa	651	25	Norveç	414
8	Yunanistan	599	26	Lüksemburg	399
9	Avusturya	588	27	İngiltere	367
10	Macaristan	574	28	Polonya	321
11	İsviçre	562	29	Estonya	311
12	Avusturya	561	30	Yeni Zelanda	297
13	Slovak Cumhuriyeti	535	31	Danimarka	295
14	İtalya	514	32	İsrail	274
15	Slovenya	513	33	Türkiye	223
16	İzlanda	512	34	Şili	204
17	OECD Ortalaması	497	35	Meksika	70
18	İspanya	492			

Kaynak: OECD Sağlık İstatistikleri 2014, Atasever, M., Türkiye Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Sağlık Harcamalarının Analizi 2003-2013 Dönemi

Türkiye’de satın alma gücü paritesine göre USD olarak 2012 yılı kişi başı ilaç harcaması 223 SGP USD’dir. Bu tutar OECD ülkeleri ortalamasının (497 SGP USD) yarısından daha az olup, Türkiye OECD ülkeleri arasında en düşük kişi başı ilaç harcamasına sahip ülkelerden biridir (Tablo 55).

Grafik 55. Kişi Başı İlaç Harcamaları, (2012), (SGP USD)

Kaynak: OECD Sağlık İstatistikleri 2014, Atasever, M., Türkiye Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Sağlık Harcamalarının Analizi 2003-2013 Dönemi

D.2. İlaç Harcamalarının Cari Sağlık Harcamaları İçindeki Payının Mukayesesi

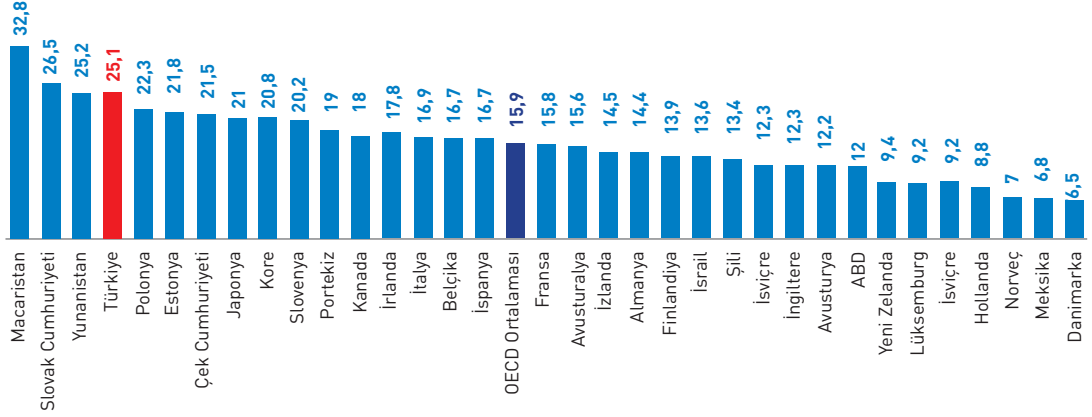
Tablo 56. İlaç Harcamalarının Cari Sağlık Harcamaları İçindeki Payı, (2012), (%)

Sıra No	Ülkeler	%	Sıra No	Ülkeler	%
1	Macaristan	32,8	19	Avusturya	15,6
2	Slovak Cumhuriyeti	26,5	20	İzlanda	14,5
3	Yunanistan	25,2	21	Almanya	14,4
4	Türkiye	25,1	22	Finlandiya	13,9
5	Polonya	22,3	23	İsrail	13,6
6	Estonya	21,8	24	Şili	13,4
7	Çek Cumhuriyeti	21,5	25	İsveç	12,3
8	Japonya	21	26	İngiltere	12,3
9	Kore	20,8	27	Avusturya	12,2
10	Slovenya	20,2	28	ABD	12
11	Portekiz	19	29	Yeni Zelanda	9,4
12	Kanada	18	30	Lüksemburg	9,2
13	İrlanda	17,8	31	İsviçre	9,2
14	İtalya	16,9	32	Hollanda	8,8
15	Belçika	16,7	33	Norveç	7
16	İspanya	16,7	34	Meksika	6,8
17	OECD Ortalaması	15,9	35	Danimarka	6,5
18	Fransa	15,8			

Kaynak: OECD Sağlık İstatistikleri 2014, Atasever, M., (a.g.e)

Türkiye’de serbest eczanelerde satılan ilaç harcamaları cari sağlık harcamalarının dörtte biri kadardır (%25,1). Bu oran OECD ülkeleri ortalamasının (%15,9) oldukça üzerindedir. Bu durumu ülkelerin sağlık sistemlerinin farklılıklar, diğer cari harcamaların yükü vb. faktörleri dikkate alarak değerlendirmek gerekir (Tablo 56).

Grafik 56. İlaç Harcamalarının Cari Sağlık Harcamaları İçindeki Payı, (2012), (%)

Kaynak: OECD Sağlık İstatistikleri 2014, Atasever. M, (a.g.e)

D.3. İlaç Harcamalarının Sağlık Harcamaları İçindeki Payının Mukayesesi

Tablo 57. İlaç Harcamalarının Sağlık Harcamaları İçindeki Payı, (2013 veya En Yakın Yıl), (%)

Sıra No	Ülkeler	%
1	Macaristan (2012)	31,8
2	Slovak Cumhuriyeti (2012)	25,4
3	Yunanistan (2012)	24,9
4	Türkiye (2013)	23,7
5	Estonya (2012)	21,5
6	Çek Cumhuriyeti (2012)	21,1
7	Polonya (2012)	20,9
8	Japonya (2011)	20,8
9	Kore (2012)	19,8
10	Slovenya (2012)	19,2
11	Portekiz (2011)	17,9
12	İspanya (2011)	17,4
13	Kanada (2011)	17,1
14	İrlanda (2012)	17,1
15	Belçika (2012)	16,6
16	İtalya (2013)	15,6
17	OECD	15,3
18	França (2012)	15,2

Sıra No	Ülkeler	%
19	Avustralya (2011)	14,7
20	İzlanda (2012)	14,5
21	Almanya (2012)	13,9
22	Finlandiya (2012)	13,3
23	İsrail (2010)	13,2
24	Şili (2012)	13
25	İsveç (2012)	11,6
26	Avusturya (2012)	11,5
27	İngiltere (2008)	11,5
28	ABD (2012)	11,5
29	Yeni Zelanda (2011)	9,4
30	Hollanda (2011)	9,3
31	İsviçre (2012)	9,2
32	Lüksemburg (2012)	8,7
33	Meksika (2012)	6,6
34	Norveç (2013)	6,5
35	Danimarka (2012)	6,3

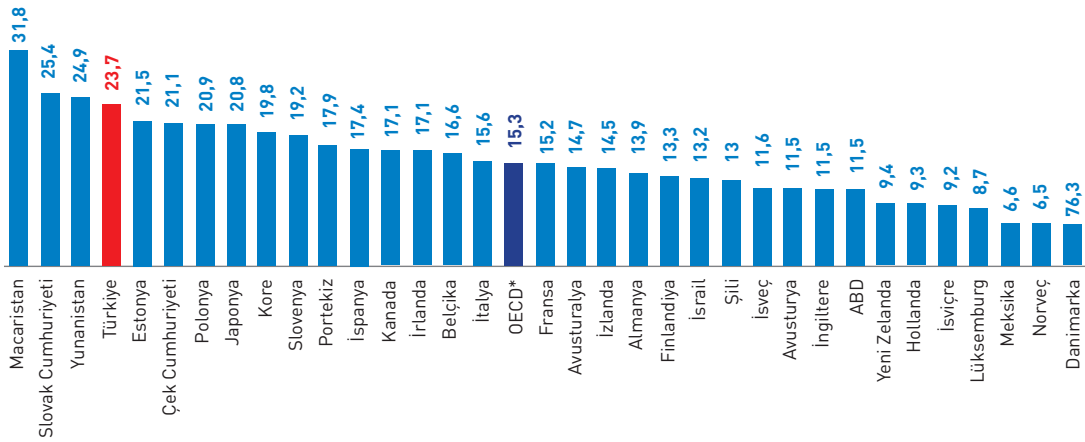
Kaynak: OECD Sağlık İstatistikleri 2014, Atasever. M, (a.g.e)

Türkiye’de serbest eczanelerde satılan ilaç harcamalarının sağlık harcamaları içindeki oranı (%23,7) OECD ülkeleri ortalamasının (%15,3) oldukça üzerindedir (Tablo 57). Bu durumu ilaç harcamaların cari sağlık harcamaları içindeki payı gibi ülkelerin sağlık sistemlerinin farklılıklar, diğer cari harcamaların yükü vb. faktörleri dikkate alarak değerlendirmek gerekir.

Gelişmekte olan ülkelerin endüstrileşmiş ülkelere göre sağlık giderleri içinde ilaç harcamalarına daha fazla pay aktarmaları; tedavi edici sağlık hizmetlerine daha çok öncelik verilmesi, ilaç sanayiinde dışa bağımlılık, hızlı teknolojik gelişmelerin sonucunda piyasadaki ilaç çeşitliliğinin artması ve yoğun antibiyotik kullanımı gibi faktörlerin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Pınar, Ülkemizde İlaç Harcamaları, 2012).

Grafik 57. İlaç Harcamalarının Sağlık Harcamaları İçindeki Payı, (2013 veya En Yakın Yıl), (%)

Kaynak: OECD Sağlık İstatistikleri 2014, Atasever. M, (a.g.e)

D.4. İlaç Harcamalarının GSYH İçindeki Payının Mukayesesi

Tablo 58. İlaç Harcamalarının GSYH İçindeki Payı, (2013 veya En Yakın Yıl), (%)

Sıra No	Ülkeler	%
1	Yunanistan (2011)	2,6
2	Macaristan (2010)	2,6
3	Slovakya (2008)	2,2
4	ABD (2009)	2,1
5	Kanada (2009)	1,9
6	Japonya (2010)	1,9
7	Fransa (2011)	1,8
8	Portekiz (2011)	1,8
9	Slovenya (2011)	1,7
10	Meksika	1,7
11	İrlanda (2010)	1,6
12	Almanya (2008)	1,6
13	Belçika	1,6
14	İspanya (2011)	1,6
15	İtalya (2011)	1,5
16	OECD	1,5
17	Kore (2012)	1,5

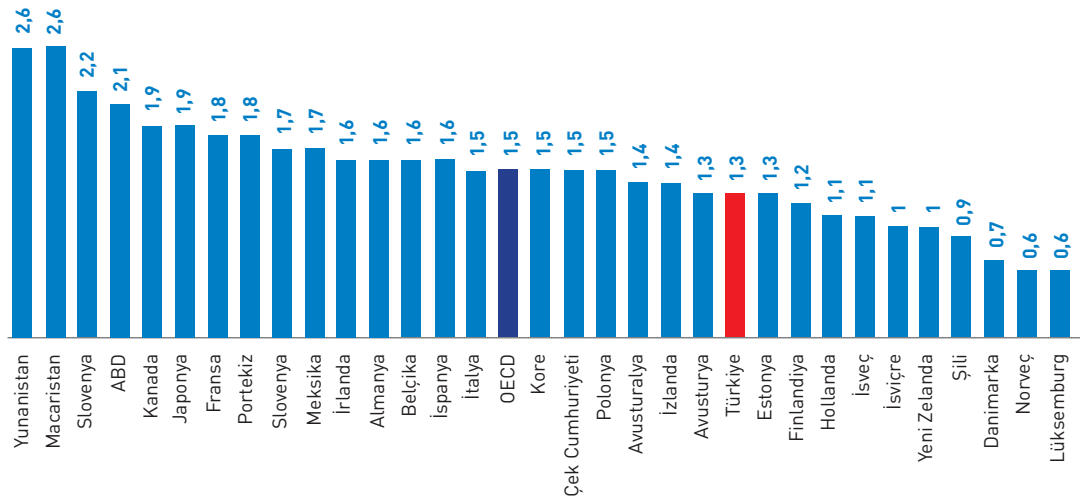
Sıra No	Ülkeler	%
18	Çek Cumhuriyeti (2011)	1,5
19	Polonya (2011)	1,5
20	Avustralya (2010)	1,4
21	İzlanda (2011)	1,4
22	Avusturya (2011)	1,3
23	Türkiye (2013)	1,3
24	Estonya (2010)	1,3
25	Finlandiya (2012)	1,2
26	Hollanda (2011)	1,1
27	İsveç (2012)	1,1
28	İsviçre (2012)	1,0
29	Yeni Zelanda (2010)	1,0
30	Şili (2012)	0,9
31	Danimarka (2011)	0,7
32	Norveç (2012)	0,6
33	Lüksemburg (2012)	0,6

Kaynak: OECD Sağlık İstatistikleri 2014, Ataserver. M (a.g.e)

Türkiye’de serbest eczanelerde satılan ilaç harcamalarının GSYH içindeki payı (%1,3) OECD ülkeleri ortalamasının (%1,5) altındadır (Tablo 58).

D.5. İlaç Pazarı İçinde Eşdeğer İlaç Payının Mukayesesi

Grafik 58. İlaç Harcamalarının GSYH İçindeki Payı, (2013 veya en yakın yıl), (%)

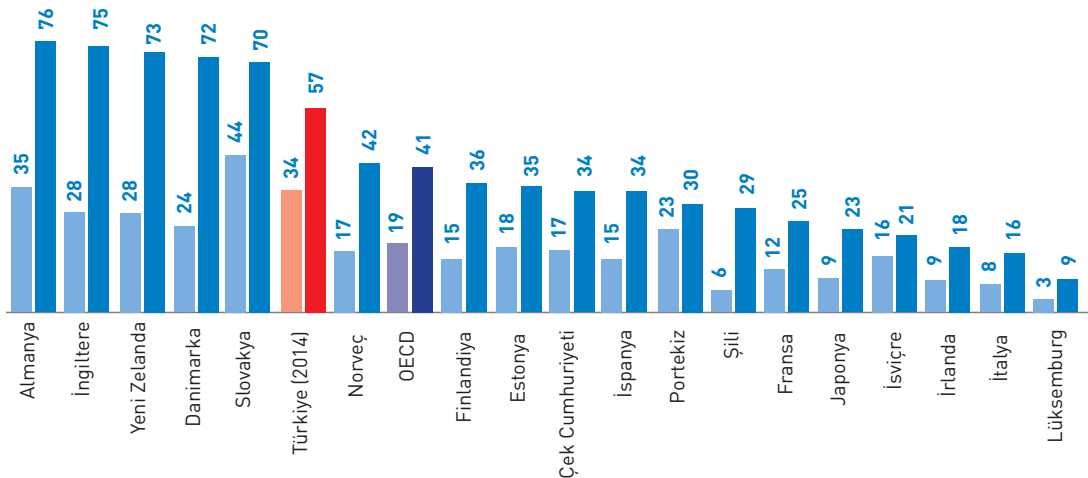
Kaynak: OECD Sağlık İstatistikleri 2014, Ataserver. M, (a.g.e)

Tablo 59. Toplam İlaç Pazarında Eşdeğer İlaç Payı, (2011 veya en yakın yıl), (%)

Ülkeler	Satış Tutarı (%)	Satılan Kutu Sayısı (%)
Almanya	35	76
İngiltere	28	75
Yeni Zelandada	28	73
Danimarka	24	72
Slovakya	44	70
Türkiye (2014)	34	57
Norveç	17	42
OECD	19	41
Finlandiya	15	36
Estonya	18	35
Çek Cumhuriyeti	17	34
İspanya	15	34
Portekiz	23	30
Şili	6	29
Fransa	12	25
Japonya	9	23
İsviçre	16	21
İrlanda	9	18
İtalya	8	16
Lüksemburg	3	9

Kaynak: OECD Health Statistics 2013, IMS Health Data 2014

Türkiye’de toplam ilaç pazarında eşdeğer ilaçların payı satış tutarı olarak (%34) ve satılan kutu sayısı olarak (%57) OECD ülkeleri ortalamasının üzerindedir (Tablo 59).

Grafik 59. İlaç Pazarında Eşdeğer İlaç Payı, (2011 veya en yakın yıl), (%)

Kaynak: OECD Health Statistics 2013, IMS Health Data 2014

■ Tutar ■ Kutu